

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl/Year: 2019 – Yaz / Summer Sayı/Issue: 44
Sayfa / Page:63-86

ISSN: 1302-6879 VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info - Geliş/Received: 13.03.2019
Kabul/Accepted: 28.05.2019 - Araştırma Makalesi / Research Article

**SEVGİ SOYSAL'IN
ÖYKÜLERİNDE BİREYLİK
SORUNLARI**

***THE INDIVIDUALISTIC
PROBLEMS IN SEVGİ
SOYSAL'S STORIES***

Dr. Yakup GELİR

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Van Bostaniçi Anadolu Lisesi
ORCID: 0000-0002-9204-0768, yakup.gelir@hotmail.com

Öz

Türk roman ve hikâyesinin önemli temsilcilerinden Sevgi Soysal'ın yapıtlarında birbirinden farklı konu ve temalarla karşılaşılır. Özellikle hikâyelerinin tema bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu gözlemlenir. Hem bireysel hem toplumsal temaların yer aldığı bu hikâyelerde bireysel temaların dikkat çekici bir şekilde işlendiğine tanık olunur. Bunalım, sıkıntı, yalnızlık, şiddet, savaş, kent ve birey ilişkisi şeklinde görülen bu temalarla bireyin; modern dünyadaki konumu, değişimi, çıkmazları, toplum ve dış dünyayla münasebeti ortaya konulur. Böylelikle bu anlatımla 1960 sonrası bireyin tüm cepheleriyle görünür kılınmasına çalışılır. Diğer bir ifadeyle Soysal, 1960'lardaki bireyin profiline odaklanarak onun değişimini, birey olma arzusunu ve diğer yönlerini açığa çıkarmayı güder.

Bu çalışmada yukarıdaki düşüncelerden hareketle yazarın yapıtlarında anlatılan bireyin; öngörülen bireysel temalar bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla dönemin birey profiline projektör tutularak onun gelişim ve değişiminin nasıllığının ortaya konması planlanmıştır. Aynı zamanda birey odaklı bu çözümlemelerle döneme de birçok yönden ışık tutulmaya çalışılacaktır. Netice itibarıyla çalışmayla hem birey hem onunla ilişkili alanların tahlili ön görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sevgi Soysal, öykü, modern birey, kent, bunalım, yalnızlık.

Abstract

Sevgi Soysal is considered as an important representative of Turkish novels and short stories. Different topics and themes can be seen from each other in her works. It seems that especially her stories are rich in terms of themes. The themes are both individualistic and collectivistic, but the individualistic ones are strikingly structured. The themes can be defined as depression, distress, loneliness, severity, war, city, and individual. They highlight an individual's place in the world, their changes, dilemmas and interactions with other individuals and the

outside world. By doing so, Soysal's works shed light on all aspects of an individual after 1960. In other words, Soysal aims to analyse individual changes, the intention of being self and other aspects by focusing on the image of an individual in the 1960s.

The goal of this study is to analyse characters described in Soysal's works in terms of the themes mentioned above. In doing so, the study aims to examine how an individual develops and changes by shedding light on the individual of that time. At the same time, it will also shed light on that time from many aspects with an individual-focused analysis. Therefore, with this study the analysis of both individual and what is associated with them are aimed.

Keywords: Sevgi Soysal, story, modern individual, city, depression, loneliness.

Giriş

20. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde başta dünyada sonrasında Türkiye'de kişinin birey olmasıyla ilgili birçok gelişim ve değişim yaşanır. Daha doğrusu sözü edilen döneme gelmeden önce bireyle ilgili bu minvalde ortaya çıkan gelişmeler söz konusudur. Bunun tarihsel sürecini çok öncelere götürmek mümkündür. Fakat sınırlandırmak gerekirse Rönesans ve sonrası dönem, bu anlamda önemli gelişmelerin gerçekleştiği bir devir olarak karşımıza çıkar. Rönesans'ta "Görsel koninin bulunuşu Rönesans insanına kendi bakış açılarının merkezinde durduklarını ve kendi evrenlerinin de merkezinde olduklarını görmelerini sağlamıştır."¹ Zikredilen gelişim; bu anlamda ortaya çıkacak olanları tetiklemiş, böylece sonraki yüzyıllarda giderek bireye daha fazla alan açmasına sebep olmuştur. Bununla bağlantılı olarak Aydınlanma dönemi ve sonraki gelişmeler kişinin birey kimliğine fazlasıyla rol yükler. Nitekim bunun yansımalarını 19. yüzyılda görmek mümkündür. 1848 Sanayi Devrimi'yle ortaya çıkan siyasi, politik, ideolojik ve kültürel değişimler; sanat ve düşün dünyasında eylem yönü ağır basan bir birey figürüne odaklanır. Nitekim bu yüzyıldaki gelişmeler bunu destekler mahiyettedir. Heyecanlı, değişimi önceleyen bir birey profili mevcuttur. Bunlara ilaveten "özgürlüğe ek olarak insanda ve çalışmalarında işlevsel uzmanlaşma(yı)" talep eden bu yüzyıl "bu uzmanlaşma(ayla), bir bireyi ötekiyle kıyaslanmaz ve her bireyi mümkün olan en üst düzeyde vazgeçilmez hale getirdi" (Simmel, 1996: 81).

Bireyin bu konumu, 20. yüzyıldaki gelişmelerle; özellikle I. ve II. Dünya Savaş'larıyla ters yüz olur. İki savaşın yol açtığı sonuçlar bağlamında bireyin sözü edilen konumu; dönemin düşün, sanat ve diğer alanlarda sorgulanmaya başlanır. Birçok çağdaş yazarda buna dair bir eğilim mevcuttur. Bu bağlamda adı zikredilecek yazarlardan biri Albert

1 <https://www.dailymotion.com/video/x4v6nwx> (Erişim Tarihi 23-07-2018)

Camus'dur. Çağın ve iki dünya savaşının sebep olduğu değişimleri irdeleyen Camus, bunu tutku ve mantık cinayetleri kavramları üzerinden değerlendirir. Tutku cinayetlerini *Rüzgârlı Tepeler*'deki Heathcliff ve Cathie örneğinde anlatan ve bunun "ender" olduğunu ve "yasadışı görünüşünü sürdür(düğünü)" (2000: 11) söyleyen Camus, aşk etrafında gelişen bu durumu anlaşılabilir noktada görürken, mantık cinayetlerini aynı şekilde değerlendirmez. Camus, mantık cinayetlerini dönemin gelişmeleriyle özellikle iki dünya savaşıyla ilintili olduğunu, daha doğrusu kimi cinayetlerin mantık üzerinden meşru kılınarak çoğaltıldığını belirterek; 20. yüzyılın önceki yüzyıldan farklı olduğunu bunun da birey açısından farklı sonuçlar doğuracağını ima eder:

Bu denemenin ereği, bir kez daha, günün gerçeğini (...) sonra da bunu doğrulayan nedenleri incelemek: çağımızı anlama yolunda bir çaba bu. Elli yıl içinde yetmiş milyon insanı yerinden eden, tutsak düşüren ya da öldüren bir çağın yalnızca ve her şeyden önce yargılanması gerektiği düşünülebilir." (Camus, 2000: 11)

Görüldüğü gibi 20. yüzyılın ilk yarısında sanat, edebiyat ve düşün dünyasında genel anlamda 19. yüzyılın aksine heyecanını yitirmiş, dünyayı, yaşamı, çevreyi ve kendisini sorgulayan bir birey söz konusudur. Modern yaşamın tezahürü olan bu dönemin birey açısında "en derin sorunları, bireyin, etkin sosyal kuvvetler; tarihsel miras, dışsal kültür ve yaşam tekniği karşısında varoluş özerkliği ve bireyselliğini muhafaza etme amacından kaynaklanır" (Simmel, 1996: 81). Bireyin bu serüveni hemen her alanda kendini açığa vurur. Bunun görüldüğü alanlardan biri edebiyattır. Dünya edebiyatında Kafka, Zwaig, Musil gibi yazarların eserlerinde bireyin bu durumunu yansıtan bir anlatım söz konusudur. Türk edebiyatında bu anlatımın ortaya çıkışı genel anlamda 1950 sonrasına tekabül ettiğine dair bir düşünce hâkimdir. Daha doğrusu yukarıda sözü edilen Batılı yazarlarla birlikte Albert Camus, Jean Paul Sartre gibi düşünürlerin eserlerinden etkilenen 1950 kuşağı, "bireyin iç dünyasını daha derinlikli bir şekilde ortaya koy(acak)" (Dirlikyapan, 2007: 3) yapıtlar kaleme alır. Sözü edilen yazarların Türk edebiyatında oluşturduğu 'anlayışın yansımaları ile ilgili olarak 1950' sonrasına işaret edilir (Yüce, 2008: 502). Bu yazarların 1945-1955 yılları arasında edebiyat dünyasında çok etkili olduğunu ve sanatçılarda onlara öykünmenin bir hastalık hâline geldiğini söyleyen Yüce, (2008: 502) Soysal'ın da üniversite yıllarında Jean-Paul Sartre, Albert Camus ve Simone de Beauvoir gibi yazarların yapıtlarını okuduğunu vurgular.

1950'lilerin sonuna doğru bireyin iç dünyasına yoğunlaşmış olan bu tablo, değişime uğrar. Belirtilen "yılların sonlarına gelindiğinde" bu anlayış, birey odaklı "'bunalım edebiyatı' nitelemesiyle anılmaya başlar"

(Dirlikyapan, 2007: 3). Ses getiren yapıtların ortaya çıktığı bu dönemde “Yusuf Atılgan, Ferit Edgü, Leylâ Erbil, Demir Özlü gibi öykücülerin özellikle ilk dönem öykülerinde bu etkinin izleri sürülebilir” (Dirlikyapan, 2007: 52). Bu yazarlara Nezihe Meriç ve Vüsat O’Bener’i de eklemek gerekir.

Doğrusu bireyin bu denli merkeze konumlandırılmasının özne ve varoluşçuluk kavramlarıyla ilintili olduğu da görülmektedir. Dirlikyapan’ın Zeynep Direk’ten aktardığı “‘Türk edebiyatında öznenin doğuşu süreci ile edebiyatçıların varoluşçuluğa ilgi duymaları arasında bir koşutluk bulunduğu öne sürülebilir.’ Ayrıca Direk, varoluşçuluğun o yıllarda bireycilik ve karamsarlık olarak anlaşıldığını, tartışılan şeyin varoluşçuluğun kendisi değil popüler imgesi olduğunu söyler” (2007: 53) sözü bu bağlamda gelişir. Her ne kadar bireyin bu merkezi konumuna felsefe cephesinde bakıldığında ‘popüler imge’ şeklinde adlandırılrsa da, doğrusu mevcut şartlar göz önüne alındığında bunun süregelen birey olma sürecinin yansımaları olduğu görülecektir. Böylece birey olma sürecini yadsıyan anlatımları bir daha gözden geçirmemiz gerekecektir. Çünkü Soysal’ın kendisi de dönemin bunalım edebiyatına değinirken, “varoluşçuluğu(n) bu edebiyatın düşünsel arka planı(nı)” (Öztürk, 2015: 61) oluşturduğunu söyler.

Bu çerçevede dönemin birçok yazarında bunun izlerine rastlanır. 1960 ve sonrasında bu anlamda sözü edilecek yazarlardan biri de Sevgi Soysal’dır. *Tutkulu Perçem*, *Tante Rosa*, *Barış Adlı Çocuk* hikâye kitapları; *Yürümek*, *Yenişehirde Bir Öğle Vakti*, *Şafak* romanları ve hatırat türünden olan *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* eseriyle yazın dünyasında önemli bir yer edinen Soysal’ın yapıtlarında yukarıda zikredilen bireyin durumunu irdeleyen bir söyleme rastlanır. Özellikle hikâyelerinde bu anlamda göze çarpan bir anlatım söz konusudur. Bireyi çevreleyen faktörlerden söz edilirken onun birey olma arzusu, fark edilme isteği, birey kimliğinin kabulü, çıkmazları ve dönemin sosyo-politik ve kültürel ilişkisi irdelenir. Böylece önce birey etrafında gelişen sonra giderek genişleyen dönemin birey profili çizilir. Sevgi Soysal’ın yapıtlarında bireye dönük temaların görünürlüğü hakkında, yazarın eserleri üzerinde çalışmalar yapan Sefa Yüce de değinir. Yüce’ye göre özellikle *Tutkulu Perçem* kitabı bu anlamda dikkat çekici özellikler taşımaktadır. Türk hikâyeciliğinde 1960 sonrasında önemli bir dönüm noktasına tekabül ettiğini vurgulayan Yüce, burada Soysal’ın önemli bir rol üstlendiğini, özellikle sözü edilen kitabının bu anlamda örnek teşkil ettiğini çünkü “Bu hikâyelerde yalnızlık, sıkıntı, tedirginlik, bunalım, kaçış ve yabancılaşma en çok işlenen temalar” (2008: 502) olduğunu söyler. Kazmaoğlu da Yüce gibi bir yaklaşımda bulunur. Ona göre yazarın ilk öykülerinde ‘bireyin ruhsal durumunu inceleyen’ bir anlatım söz konusudur (1997: 45-46). Özellikle ‘*Tutkulu Perçem* adlı eserinde bi-

reyselliğin, bunalımın ve varoluşçuluğun izlerinin görüldüğüne' dair bir kanı mevcut olmakla birlikte (Sarıkaya, 2016: 351), bu eserin “toplum sorunları karşısında bunalım, umutsuzluk, tedirginlik ve yalnızlık gibi temalarla fazla içine kapanmış, karamsar, şiirsel dille kaleme alınan bir kadın yazınının ürünü” (Şahbenderoğlu, 2013: 38) olduğu belirlenmesi de göze çarpar.

Sözü edilen yazarlara Feridun Andaç da katılır. Andaç, anlatımın bireyin merkezde olduğu bu temalar etrafında gelişmesinde dönemin edebiyatını etkileyen koşulları sebep olarak gösterir: “Bu dönemde yurt gerçeklerinden daha dar alanlara; bireyin iç dünyasına, ilişkilerine dönük bir eğilim belirir. Kentleşme süreci, yaşanan baskı ortamının yansuları, açmazlar, siyasal eğilimlerin etkinliği... bunlarla gelen sorunlar... Kendini ifade edebilme, yolunu yönünü seçebilme çabası öykü anlayışlarını zenginleştirir” (Andaç, 2006: 466). Andaç'ın da ifadelerinde öne çıkan kentleşmenin Dirlikiyapan için de önemli olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Dirlikiyapan kentleşme sürecinin altını çizer: “Kent'in önem kazandığı ve farklı anlamlar yüklediği 1950'li yıllarda, bir yandan edebiyat mataneleri ve dönemin yenilikçi genç edebiyatçılarının kendilerinden önceki kuşağa yönelik tepkileri sürerken, bir yandan da 1950'lerin Türkiye'sine has özelliklere sahip bir 'bohem yaşantı' kendini göstermeye başlamıştır” (Dirlikiyapan, 2007: 35). Netice itibarıyla Soysal'ın öykülerinde karşılaşılan bireye dönük problemler, doğrusu bireyin kendisinden ve kendisini çevreleyen koşullardan kaynaklanmaktadır. Onun amacı bunları aşip kendini bir yere konumlandırmaktır. Karakterlerin “kimlik bulmada sorunlar yaşamaları” (Somuncuoğlu, 2002: V) sözü edilen amacın gerçekleşmesine dönük bir çabadır.

1. Bunalım

Sevgi Soysal'ın üç öykü kitabında görülen ortak temalardan biri bunalımdır. Bu temanın en çok değinildiği kitap *Tutkulu Perçem*'de 'bireysel sorgulama ve kişisel bunalımların' ön plana çıktığı fikri, dönemin kimi 'entelektüel' grupları tarafından da dillendirilir (Soysal, 2015: 25). Kitabın hemen hemen tüm öykülerinde söz konusu temanın izlerini bulmak mümkündür. Bu temanın sıkça işlenmesini yazarın dönemin bunalım edebiyatından beslendiğinin bir sonucu olarak değerlendiren Sefa Yüce'ye göre; 'bu birikim ve etki onun *Tutkulu Perçem*'deki hikâyelerine yansımıştır' (2008: 503). Buna ilaveten yazarın kendisi de bu minvalde değerlendirmelerde bulunur. Soysal “1973'te yayımlanan Yenişehirde Bir Öğle Vakti romanına verilen Orhan Kemal Roman Ödülü (1974) konuşmasında zımni olarak *Tutkulu Perçem*'i gençliğinde okuduğu “moda bunalım edebiyatı”nın bir neticesi olarak” (Öztürk, 2015: 61) görür. Bunalımın yoğun

olarak işlendiği bu kitaptaki öyküler hakkında Fusun Akatlı da “Bunalımın öyküleridir çoğunca bu metinler;” (2009: 8) ifadelerini kullanır. Özellikle hikâyelerdeki tutku ve yalnızlık temalarının kaotik bir duruma neden olduğu üzerinde durulurken, bunun kahramana yalnızlık, karamsarlık, sıkıntı ve bunalım olarak yansıdığı belirtilir (Yüce, 2008: 505).

Bunalım, öncelikle kişilerin kendilerinden ve iç dünyalarındaki huzursuzluktan kaynaklanan bir durum olmakla birlikte insanların ve dış dünyanın da bu anlamda birer faktör olduğu görülmektedir. Bunların haricinde insanların gündelik yaşam içerisinde alışageldikleri düzeni devam ettirmeleri ve yaşamdaki zorlukların da bunalımı tetikleyen nedenler olduğunu belirtmek gerekir. İlk nedenden hareketle Soysal’ın öykülerinde bunalım, genel olarak kişilerin özellikle kahramanların kendilerini bilme ve tanıma noktasında dile getirdiği ifadelerle dikkat çeker. Örneğin, “Ne güzel suçluyuz biz hepimiz” öyküsünde bunalımlı bir atmosferin oluşmasında kahramanın kendini tanımamasından kaynaklanmaktadır. Nitekim bu atmosfer, kahramanın merkeze alınmasından hareketle “Bak, hayal kurarım, en zevksiz acıklılara gözyaşı dökerim de kendimi bilmem. Biz bilmeyiz birbirimizi;” (Soysal, 2010: 20) ifadeleriyle betimlenir. İfadede bunalımın yoğun yaşandığı bir ruh hali söz konusudur. “Kendimi bilmem” ibaresine kadarki ibarelerde bunalımın etkisiyle kendisini tanımaktan ve anlamaktan uzak bir kişilik mevcuttur. Bu anlamda ‘kendimi bilmem’ ifadesini karşılayabilecek ibare ‘kendini tanımamaktır.’ Kendini bilme noktasında problem yaşayan kahraman, bunu genel bir soruna dönüştürerek “biz bilmeyiz birbirimizi” sözüyle çoğullaştırır. Netice itibariyle hikayedeki projektör kahramana çevrili olduğu anda, önce ondan başlayan sonra giderek yayılan bir bunalımla karşılaşılır. Cümlede, kahramanın çevrenin farkında olduğunu belirten “en zevksiz acıklılara gözyaşı döken” ifadesi olsa da genel anlamda söylem değerlendirildiğinde çağın getirdiklerinden ve yaşananlardan ötürü bunalımlı bir ruh hali ortaya çıkar. Aynı tema “Hani savaş/Nerde savaş/İşte savaş/Güzel savaş” adlı öyküde; “Tanımıyordu kendini, geride kalıyordu, kokuşuyordu” (Soysal, 2010: 31) cümlesiyle anlatılır. ‘Tanımıyordu’ fiiline dikkat çekilerek, kendini anlama duygusunu kaybetmiş bir bireyden söz edilir. Bu fiilin haricinde “geride kalıyordu, kokuşuyordu” ibareleriyle bireyin içinde bulunduğu durum daha açık bir şekilde belirtmeye çalışılır. İki anlatımda da birey-kimlik ilişkisine yoğunlaşan Soysal, kendini tanımamanın bireyde ciddi etkiler bıraktığını vurgulamak ister. Sonuç itibariyle Soysal, birey kimlik ilişkisine eğilerek; kimlik ve aidiyetin kendini bilmek ve tanımak kavramları üzerindeki etkisine dikkat çeker.

İnsanlardan kaynaklı bunalımın nedeni ise onların bazı eylemlerde bulunacağı düşüncesinin kahramanda oluşturduğu korku ve tedirginlikten kaynaklanır. “Bu evrende her şeyi silecek birileri, yaşamları hepten.” (Soy-

sal, 2010: 20) sözü bu anlamda örnek teşkil etmektedir. Öykünün ilerleyen bölümlerinde bu durum “Bu önemli değil; biz çoktan tükenmişiz.” (Soysal, 2010: 20) ifadesiyle güçlü bir şekilde vurgulanır. Kahramanın hayat karşısındaki pasif konumunu ortaya koyan bu ifade ve barındırdığı ‘biz’ sözüyle var olan durum genelleştirilir. Bu genelleştirmeye ‘tükenmenin’ modern bireyin bir özelliği olduğu ima edilir. Netice itibarıyla insanların sebep olacağı bu yıkım karşısında bir şey yapamamaktan ötürü yaşanan tedirginlik, bunalımın nedeni olarak görülür. Aynı tedirginlik, kahraman-ayna-toplum üçgeninde görülmektedir. Aynadaki görüntüsünün diğer insanlarınkiyle karıştığını gören kahraman, oluşan yeni durumunun toplumu yansıtmasından ötürü tedirgin olur. Buna yol açan şey, bilinçaltında topluma benzemek korkusudur. Aşağıda da görüleceği gibi kişiyi kendisine yabancılaştırıp sıradanlaştıran bu benzerlikten kurtulmak kahraman için öncelikli bir konudur. Bu amaçla önceki görüntüsünün peşine düşen fakat bunu bulamayan öykü kişinin ruh dünyası, “O eski görüntüsünü, o kesip çıkarttığını bile bu denli yabancı bulmaz oluyordu, bu son biçimi, bu gülme olmuştğu daha yabancılığı oluyordu.” (Soysal, 2010: 33) gibi olumsuz ifadelerle tasvir edilir. Kahramanın toplumsal ilişkilerinin sorunlu olduğunu vurgulayan, onun kendisine ve başkalarına yabancılaşmasını dillendiren bu ifadeler, aynı zamanda iç dünyasındaki çalkantı ve bunalımı da belirtir. Bu anlatımın bir benzerini “Sen ey saçma barışlar getiren yağmur/Ne verebilir?” öyküsündeki kişide görülür. Söz konusu bunalımın nedeni insanlara verdiği karşılığını alamadığını belirten öykü kişinin “Umut verdi çocuğa-Ne umudu? Umut mu verdim? Bakın ne güzel umut vermişim. Ya siz ne verdiniz? Siz onu bile vermediniz bana. Sıkıldım işte.” (Soysal, 2010: 46) sözleri ile insanların sürdürdüğü yaşamı belirten “Bahar temizliğine zorunlu ev kadınları sevmeleriniz. (...) Biçim biçim aşk lakırdılarını bastırmışlar, kartpostal fiyatına satıyorlar.” (Soysal, 2010: 47) cümleleriyle dile getirilir.

Yukarıda da belirtildiği gibi dış dünya da kişinin bunalımlı olmasında bir etkidir. Dış dünya karşısındaki tedirginlik, kahramanda karmaşık, karamsar ve girift bir ruh haline sebep olur. Örneğin, “Üç portakalın aşkı” öyküsünde dış dünya karşısında çaresiz kalan kahraman, “Gökyüzünün üstüne abanmasıyla” (Soysal, 2010: 41) kendisinde meydana gelen fiziksel ve ruhsal değişimle bunalımlı bir portre çizer. Sıradan bir anlatımın ötesinde olan gökyüzüne dönük bu tasvirle tamamen kahramanın karmaşık iç dünyasına odaklanılır. Öykünün ilerleyen kısımlarında sözü edilen bunalım, “Bir morluk yayılıyor ayak parmaklarımdan beynime doğru. Titriyor dizlerim. Dişlerim çıkmıyan bir çığlığa kenetli. (...) Yüküm ağırlığınca bir uykuda buluyorum kendimi. Bir uyku aşağılara yuvarlıyor beni-” (Soysal, 2010: 41) gibi somut ifadelerle dile getirilir. Burada ‘uyu-

ma' kahramanın bilinçli olarak yaptığı bir eylem olmayıp, yaşadığı fiziksel ve ruhsal değişimin zorunlu bir sonucudur. Bu haldeyken kahraman, dış dünyayı “Gri renkli duvarlar, her türlü pisliğin üstüne alabildiğine büyüyen gri renkli duvarlar.” (Soysal, 2010: 42) ifadelerinde görüldüğü gibi gri bir biçimde tasvir eder. Dış dünyanın gri bir şekilde tasviri, öykü kişinin içsel dünyasındaki görüntüsünün bir yansımasıdır. Onun iç dünyasındaki devinim ve görünüm yukarıda da belirtildiği gibi karamsarlık, umutsuzluk ve bunalımla ilintilidir. Gökyüzünün üzerinde bıraktığı etkinin aynısını güneş karşısında da hisseder. Güneşin göğün üzerine kapanması da “Güneşin göğün kapanışı üstüne. Ezişi, yok edişi seni. Ufalayışı, ufalayışı, ufalayışı. Yıllara, yüzyıllara bölüşü. Bütün bir evrene, en irak, en bitimsiz evrenlere saçışı tanelerini.” (Soysal, 2010: 42) gibi benzer ifadelerle anlatılır. Bu ibarelere dikkatle bakıldığında kahramanın yaşadıkları ve çıkmazları, onu dış dünya karşısında savunmasız bırakmıştır. Karşı koyma ve birey olma yetisini kaybeden kişi, yukarıda belirtildiği tehlike ve tehditlerle karşı karşıya gelir. Bu anlatımın bir benzeri kişilerin uyum sağlayamadığı mekânlarda ortaya çıkmaktadır. Kaldığı yerde hoşnut olan öykü kişisi, oradan çıkartılıp başka bir yere götürülmenin ruh dünyasında bıraktığı etkiyi anlatırken, daha geniş bir çerçeveye çizer. Şikâyet, memnun olmama, kendini baskı altında hissetme gibi bunalımın yansımaları olan “Derinine derinine kafamın bir kuytulduğuna gizlediğim. Senin beni buraya getirişin yine. Yine hayır diyemeyişim. (...) Yatışın üstüme bütün o duvarlar, yüzyıllarla. Çirkefinin, pisliğinin, bütün iğrençliğinin Roma'nın, içime akışı yeniden” (Soysal, 2010: 42) bir anlatımla karşılaşılır. Öykü kişinin zorla getirildiği izlenimini uyandıran mekân değişiminde, ilkin göze çarpan şey huzursuzluktur. Bu huzursuzluk, karakterin karşı güce teslim oluşunu, kişilik ve kimliğini kaybedişini sembolize etmektedir. Bu anlatımla aynı zamanda karşıdaki kişinin güçlü konumuna da dikkat çekilir. Özellikle konuya tarihsel bir anlam yükleyen “Roma” ibaresinin eklenmesiyle karşıdaki kişinin güçlü oluşuna, acımasızlığına ve dominant özelliğine atıfta bulunulmuştur. Böylece karakterin tüm cephelerden kuşatıldığı, kişiliğinden soyutlanıp, tercih hakkı elinden alınarak iradesiz bırakıldığı, birey olma sürecinin sekteye uğratıldığı sonucu ortaya çıkar.

Öykü kişisi, yukarıdaki duygunun bir benzerini soluk almak amacıyla gittiği başka bir mekânda da yaşar. Gördüklerinin kendisini nasıl etkilediğini; “Bir soluk almaya gelmişim buraya. İçimde, bir köşemde gizli bir soluğu almaya. Kartpostalların, yeşile boyalı bahar resimlerinin arasında yitirdim onu bütün bütün şimdi.” (Soysal, 2010: 48) cümleleriyle ifade eder. Mekânın olumsuz etkisi, kişinin iç yolculuk serüvenini sembolize eden soluk almaktan mahrum bırakır. Bu soluk alışım sanal denebilecek kartpostallar ve resimler arasında yitimi ironi içermektedir. Modern

insan, gerçeklikten uzaklaştığı gibi resmettiği şey de sanal dünyadır. Sanal dünyanın kayboluşu diğer bir ifadeyle yaşama dair beklentinin karşılanmaması bireyi gücünü boşaltabileceği bir boşluğa yöneltilir. İçinin boşluğunun buna yetmeyeceğini düşünen öykü kişisi, bilincinde boşalttığı evrene yayılmak ister. Sözü edilen bu durum, “İçinin boşluğu yetmiyordu gücüne. Çevreyi, evreni boşaltmak istiyordu. Her şeyinden boşalttığı evrene, onun bitimsiz boşluğuna yayılmak istiyordu.” (Soysal, 2010: 48) sözleriyle dile getirilir. Bireyin bunalımlı ruh halini, boşluk sözüyle anlatmaya çalışan yazar, “Boşalttığı evrenin, çoktan boşalmış Tanrı katında.” (Soysal, 2010: 49) ifadesiyle boşluk kavramını, Tanrı ve evren ilişkisi bağlamında ele alır. Nietzsche’nin “Tanrı öldü” sözünü çağrıştıran ve Batı düşüncesinde karşılığı olan bu söylemi, Tanrının evrenden pasifize edildiği, varlıkla ilişkisiz hale getirildiğinin bir göstergesi olarak okumak gerekir. Netice itibariyle modern insanın inanç sorgulamalarıyla biçimlenen bu söylem, Nietzsche tarafından “Tanrı öldü” sözüyle kavramsallaştırılmıştır. Nietzsche, bunu *Şen Bilim* kitabında ‘Kaçık adam’ hikâyesiyle şu şekilde kurgular:

Öğle öncesi aydınlığında bir fener yakan, pazar yerinde koşarken durmadan “Tanrıyı arıyorum! Tanrıyı arıyorum!” diye bağırarak kaçık adamı duymadınız mı? Oradakilerin çoğu Tanrı’ya inanmayanlar olduğu için onun böyle davranması büyük bir kahkahanın patlamasına yol açtı, onu kışkırttılar. “Ne, yolunu mu şaşırılmış?” diye sordu biri. Bir başkası “Çocuk gibi yolunu mu kaybetmiş” dedi. “Yoksa saklanıyor mu?”, “Bizden korkuyor mu?”, “Yolculuğa mı çıkmış?”, “Yoksa göçmüş mü?” Onlar birbirlerine böyle bağırarak güldüler. Kaçık adam onların arasına sıçrayıp bakışlarıyla onları delip geçerek “Tanrı nerede?” diye sorar, “Şunu da söyleyeceğim, onu biz öldürdük -sizlerle ben! Onun katiliyiz hepimiz. (Nietzsche, 2003: 130)

Batı’nın Tanrı inancını sorgulayan bu söylem; söylemin dillendirildiği ortam, buna şahit olanların tutumu “Tanrı inancının yitirilişinin çoktan kamusal dünyaya sirayet ettiği(nin)” (Roney, 2013: 308) göstergesidir. Netice itibariyle Soysal’ın ifadesi, hem barındırdığı mana hem temas ettiği söylemler bağlamında geniş arkaik bir anlam yüklenmiştir. Çünkü söylem, anlık söylenen bir özellik içermekten ziyade modern bireyin dinle çelişkili, yer yer yadsıma üzerine kurulu ilişkisine odaklanır. Görünen o ki, Tanrı ve evren ilişkisinden hareketle inançtan kopuk olduğunu gördüğümüz öykü kişisi, karamsarlığını, umutsuzluğunu geçmişine sığınarak gidermeye çalıştığına dair “İçimin eski kalabalıklığını, güzel kalabalıklığımı, bir yerlere, köşelere sıkışmışlığımı, o eski yenikliğimi düşünüyorum şimdi. Bomboş bir evrene, en bereketsiz yağmurlarla yağıyor.” (Soysal, 2010: 49) sözlerine yer verir.

Zikredildiği gibi gündelik yaşam içerisinde alışlagelen düzenin devam ettirilmesi öykü kişilerin bunalımlı bir ruh profilini sergilemelerine yol açar. “İkili” adlı öyküdeki kişiler arasında geçen diyalog bu durumu örnekleemektedir. Gündelik yaşamın etrafında gelişen diyalog, bir süre sonra yerini ölüm ve savaşla ilgili “Bak savaşı getirdin yine. Ne kadar ölümler olacak şimdi. Neler yıkılacak yeniden.” (Soysal, 2010: 52) gibi konuşmalara bırakır. Söylem her ne kadar kahramanın bunalımlı ruh dünyasını yansıtsa da burada toplumsal dönüşüme sebep olabilecek bir beklenti de mevcuttur. Fakat yıkım ve savaşın insanların alışagelmış yaşam biçimini değiştirmeyeceğinin ortaya çıkmasıyla beklenti yerini “Silkinip tozlarından sevmeyi öğrenecek birileri. Yapılar yıkılacak üstlerine, umursamayacaklar. Söndürelim ışığı. Sönsün tüm ışıklar-elektrik yerine gaz lambası kullansınlar.” (Soysal, 2010: 52) cümlelerinde belirtildiği üzere bunalımlı bir atmosfere bırakır. Alışagelmış düzeni devam ettirme anlayışı karşısında huzursuz olan sadece insanlar değildir. Yazar, bu huzursuzluğu insanî özellikleri hamlederek kişileştirdiği hayvanlarla gerçekleştirir. Nitekim “Köstebekname” adlı öyküdeki köstebeğin düşünceleri bu çerçevede gelişir. Köstebek, insanların düzeni koruma güdüsünü eleştirerek, insanlar tarafından ayırt edilmediklerini, bunun olması halinde yaşamalarının kokusunun onların içlerini bulandıracaklarını, tedirgin olacaklarını, hava tabakalarında başlayacak bunalımdan ötürü yerlerini değiştireceklerini ve “bugüne dek yerçekimine güvenmiş ne varsa ortalıkta, kurallar, genel müdürlükler, evlenme, nüfus daireleri, askerlik şubeleri falan toz çiçekleri denli savrulacak havada- bir karnavalın doğumu olacağını” (Soysal, 2010: 57-58) söyler. İçine kapanık ve bunun öngördüğü bir yaşam inşa ederek, dış dünyayı ayırt edemeyen insanoğlunun çevreden bihaber oluşu, köstebeklerin öfkesine neden olmaktadır. Böylelikle diğer varlıklara yabancılaşarak bir yaşam kuran insanoğlunun oluşturduğu ‘kurallar, genel müdürlükler, evlenme, nüfus daireleri’ gibi tüm argümanların savru- larak yok olması arzu edilir. Köstebeğe göre insanoğlu tarafından doğaya yabancılaşarak kurulan bu yaşam; yine insanın kendisinin sebep olacağı olumsuzluklardan ötürü ortadan kalkacaktır. Yazar, ana hatlarıyla metni; kendisine, doğaya yabancılaşan modern insana kodlar.

Daha önce değinildiği gibi yaşamdaki zorlukların da bunalımın oluşmasında bir faktör olduğunu belirtmek gerekir. Buna örnek olacak ifadelerden biri *Tante Rosa* öykü kitabının “tante rosa’nın papağanı” adlı bölümünde mevcuttur. Kontes olmayı düşleyen fakat papağan alacak kadar paraya sahip olmayan Rosa’nın düş ile gerçek arasında yaşadığı çelişki ve sonrasında kendisinde meydana gelen değişim sözü edilen bunalımı örnekler. Aşağıda da görüleceği gibi her ifade bu anlamı yükleyecek şekilde kurgulanmıştır. Söylemin tüm ifadelere dağıtılması neticesinde bir

önceki ifade kendisinde mevcut imgeyi sonraki ifadeye eklemleyerek anlam katmanları “Tramvay durağına geldiğinde avucundaki paralar da ısıtmaz olmuştu Rosa’yı. Soğuk ıslak ayaklarından beynine beynine. Kıvrım kıvrım yükseliyor soğuk içinde. En içindeki papağan tutkusu bile üşüyor. İçindeki papağan donuyor soğukla. Bir uyku sarıyor beynini.” (Soysal, 2011: 87) sözleriyle çoğullaştırılır. ‘Tramvay durağı, avucundaki paralar, ısıtmaz, soğuk ıslak ayaklar, yükseliyor soğuk içinde, içindeki papağan tutkusu, bir uyku sarıyor beynini’ gibi ifadeler, kahramanın bunalımlı iç dünyasını tasvir eden zincirleme imgelerdir. Netice itibariyle gerçek ile düş arasında gidip gelen Tante Rosa, yaşamın gerçek yüzüyle karşılaşınca vücudunda başlayan fiziksel değişim; sonunda bunalıma dönüşür. “Bir görüş günü” adlı öyküde de bu bağlamda örtüşen bir anlatım söz konusudur. Esrar bulundurmaktan tutuklu Sevda’nın kendisiyle görüşmeye gelen annesinin, sevgilisi Osman hakkındaki sözlerinin onun ruh halini benzer bir şekilde etkilediği “Baş ağrısı mide bulantısına dönüşüyor. Boğulacak. Ama boğulmuyor.” (Soysal, 2009: 107) cümleleriyle açıklanır. İki örnekte de görüldüğü gibi kahramanların çeşitli nedenlerden ötürü kısıtlanması, arzuların yerine getirilemeyişi onları agresif bir konuma sokarak bunalımlı olmalarına neden olmaktadır. Karakterinin bunalımlı bir ruh haline sahip olduğu diğer bir öykü “tante rosa’nın düşü”dür. İç dünyası ‘aptallık, salaklık, erimek, veremedim’ gibi olumsuz ifadelerle aktarılan Rosa’nın hayat karşısındaki rolü pasiftir (Soysal, 2011: 90). Bu pasiflik giderek bunalımla örülü bir hale dönüşür. Özetle Rosa, tutunamayan ve yenilen bir kişinin bunalımlı ruh halini örneklemektedir. Aynı tema “Sen ey saçma barışlar getiren yağmur/Ne verebilir?” öyküsünde görülmektedir. Öykü kişisi, sürekli yenilmenin üzerindeki etkisini anlatırken bunalımı çağrıştıracak bir söylem kullanır. “Yenikliğimdi hep aynı uzardı, uzayacaktı, yıpranmam olup kaçmamdı sonra.” (Soysal, 2010: 46) ifadelerinde görüldüğü gibi hayatla barışık olmaktan uzak, hayatı yenmek ve yenilmek üzerine kuran bir dille karşılaşılır ‘Yıpranmak ve kaçınmak’ ile desteklenen bu söylem, aslında modern dünya karşısında çaresiz kalan bireyi yansıtır.

Hayat karşısında yenilmenin ölümle yer değiştirdiği “Bir ağaç gibi” öyküsünde de bunalımlı bir atmosfer görülür. Kanser hastası kahramanın ölüm hakkındaki düşünceleri sözü edilen atmosferi yansıtır. Çaresizlik, ölüm ve hiçlik gibi ifadelerin baskın olduğu bu söylemde “Kanser olmak. Hiçliğini, sıradan ölümünü tatsız bir biçimde kavramak. Ya da kendini önemsemenin yeni ve kötü çarelerinden biri. Soluk alamıyorum.” (Soysal, 2009: 130) sözlerinde olduğu gibi karamsar ve umutsuz bir ruh hali hâkimdir. Kahramanın ruh halini betimleyen bu ifadeler başından sonuna kadar ağır bir şekilde ilerleyen bunalımı ortaya koyar. Bütün bu anlatılardan hareketle Soysal’ın kişilerindeki bunalımın birçok sebebi bulunduğu ortaya

çıkıştır. Buna yol açan kişinin kendisi, insanlar, çevre ve mekânlardır.

2. Yalnızlık

Soysal'ın öykülerinde yalnızlık temasıyla ilintili olarak iki söylemle karşılaşmaktadır. İlkinde yalnızlık; olumlanan, insanların ve kentlerin oluşturduğu kalabalık ve kargaşadan uzaklaşmak diğer bir ifadeyle bireylerin kendileriyle baş başa kalarak mutlu oldukları bir an olarak tanımlanır. İkincisinde ise yalnızlık, *Tante Rosa*'da olduğu gibi kurtulması gereken bir durumdur. Bu söylemlerde de anlaşılacağı gibi tema farklı yönlerden ele alınmıştır.

Yalnızlığın olumlandığı ilk söylemde, tema mutluluk ve huzurla özdeşleştirilir. Bu öykülerden biri “Kalabalıklarda”dır. Öyküde yalnızlık, tercih edilen; kahramanın kalabalıklardan uzaklaşarak kendi olabildiği, kendini iyi hissettiği, elinde alınması halinde huzursuz olacağı bir durum olarak “Bilirdi bunu kalabalıklar, öç almayı en iyi bilirdi. Yalnızlığıma el kor - kor da yorgunluğu katardı bana.” (Soysal, 2010: 17) cümleleriyle anlatılır. Bu ifadelerde yalnızlık hakkında iki perspektif söz konusudur. Birincisinde kalabalıklara dâhil olma, onların istediği şekilde davranma, onlara uyma; ikincisinde ise bu yaşanmışlıklardan ötürü yaşanan pişmanlıktır. Metnin temel argümanını oluşturan bu pişmanlıklar; kişinin kalabalıklardan uzaklaşma, kendi kararlarını verebilme, onların karşısında durabilme iradesini düşünsel anlamda dile getirilişini sembolize etse de genel anlamda yalnız olamamaktan ötürü bir huzursuzluk görülür. Yaşanan bu durumun bir benzeri “Ne güzel suçluyuz biz hepimiz” öyküsünde mevcuttur. Öykü kişisi, öncekinde olduğu gibi yalnızlığı hayatın merkezine alarak, ‘yeterli’ kavramıyla ifade eder. Mevcut yalnızlığını “yetersiz” bulan öykü kişisi bu duyguyu daha yoğun bir şekilde yaşamak ister (Soysal, 2010: 19). Bu isteği, onun kalabalıktan kaçışını, kendi olabilme arzusu olarak görmek gerekir. Bununla örtüşen diğer bir anlatım “Üç portakalın aşkı” öyküsünde bulunur. Burada bir tercih sonucu ortaya çıkan yalnızlık, mutluyuz ifadesiyle belirtilir. Kalabalıklardan uzaklaşarak doğayla iç içe olan kahraman, yalnızlık ve mutluluğun birlikteliğini “Yanı başımızda bir elma çiçek açmış – kokusu ulaşıyor bize. (...) Yalnızız. Susmayı biliyoruz. Mutluyuz – mutluyuz değil mi?” (Soysal, 2010: 41) sözleriyle dile getirir. Yüce de öykü kişinin ‘kentten uzaklaşarak, yalnız kalmakla mutlu olduğu’ tespitinde bulunur (2007: 71). Yalnızlık ve mutluluk arasındaki bu uyum, başka öykü kişileri için de geçerlidir. “Tanıyıp yanıldığı meyhanede şimdi seçilmiş yalnızlığımda mutlu gibiydim.” (Soysal, 2010: 45) ifadesi buna dair bir örnektir.

Tutkulu Perçem öykü kitabında yukarıda anlatıldığı gibi yalnızlık; öykü kişilerin kalabalıktan, kentin kargaşasından kurtulmak için sığındık-

ları bir kavram iken; *Tante Rosa*'da ise bunun aksine bir seyir izler. Buradaki öykü kahramanları için yalnızlık kurtulması gereken bir durumdur. “tante rosa kır çiçeklerine geri dönüyor” öyküsünde İngiltere'deki bir çiftlik sahibinin, *Sizlerle Başbaşa* dergisine verdiği; “Çiftlikte geçen yalnız günlerimi sevgisiyle paylaşacak bir kadına...” (Soysal, 2011: 49) ilanı bu kanıyı desteklemektedir. “tante rosa'nın yolculuğu”nda da benzer bir anlatım mevcuttur. Tante Rosa'nın nazarında ‘yaşlılık, yorgunluk, faydasızlık’ gibi ‘yalnızlık’ da gömülmelidir (Soysal, 2011: 95). Fakat kitabın son öyküsü olan “the end tante rosa”da hayatı boyunca yalnızlıktan kurtulmak için çareler arayan Rosa, yalnız bir şekilde ölür ve cenazesinin defin işlemleri de belediye tarafından üstlenir (Soysal, 2011: 102).

3. Kent ve Birey

Sevgi Soysal'ın öykülerinde kent; karmaşıklığı, kalabalık oluşu, doğallıktan uzaklığı ve ürettiği yaşam ile bireyleri olumsuz etkileyen bir yerdir. Bu nedenlerden ötürü öykü kişileri, ondan uzaklaşmayı bir kurtuluş olarak görürler. Kentin olumsuzlanmasının diğer bir sebebi ise onun değerlerin kaybolmasında oynadığı roldür.

Yukarıdaki perspektif bağlamında kentin tasvir edildiği öykülerden biri “Tutkulu perçem”dir. Kent; ‘kahramanın tutkularından habersiz, basit bir cadde, dikkat çekmeyen belirsiz vitrin sayısı, betonlaşmayı simgeleyen inşaat ve parti merkezi’ şeklinde tasvir edilir (Soysal, 2010: 16). Kenti somut görüntüsüyle değerlendiren kahraman, bu ifadelerle onunla uyuşmadığını; kentin, sıradan özelliklere sahip olduğunu dile getirir. Bu düşüncelerden hareketle kentin kendisi için yaşama yeri olmadığını söyleyen kahraman, onu terk ettiğini “Kenti, kent yapan iki caddenin birinden yukarılara doğru yürümeye başladım. Tepeye vardığımda ışıklarını yakmıştı kent. Bön bön bakıştık.” (Soysal, 2010: 16) sözleriyle belirtir. Kente karşı tepkisini ondan ayrılarak gösteren kahramana karşı kent de benzer bir tepki sergiler. İkisinin arasındaki bu negatif ilişki “bön bön bakıştık” sözüyle dillendirilir. Kente dönük bu yaklaşım “tepeye vardığımda” ifadesiyle bozkıra yönelme şeklinde gerçekleşir. Bozkır, sığınılacak yer ve kent karşıtı olarak belirir. Netice itibariyle ‘bozkırın doğal ve saf; kentin ise kirlenmiş, yapışkan ve yağmurla yıkanamayacak’ bir yer olduğu belirtilir (Soysal, 2010: 19). “Bir şeydi hiçliği hiç olup yitti” öyküsünde ise kent bunaltıcı bir mekân olarak tasvir edilmiştir. Kahramanın gözünde kent, ‘sabah karanlığında borazan sesinin, kapıların, pencerelerin kilitletiği olduğu, asfaltta çizme seslerinin duyulduğu, yığın yığın insan kemiklerinin bulunduğu, paylaşımın olmadığı ve kan selinin aktığı’ bir yerdir (Soysal, 2010: 22). Bu olumsuz özelliklerinin dışında kent, bazen bireyi kendisine zorla benzetmeye çalışan bazen de değerlerin aşındığı ve kaybolduğu bir yer

olarak betimlenir. Bu ifadelerle betimlenen kent; insani özelliklerden soyutlanmış, kişiyi boğmaya çalışan, onun özgürlük ve özgünlüğünü ortadan kaldırarak “her biri(ni) kendine benzet(en)” (Soysal, 2010: 48) bir yer olarak ortaya çıkar. Bu algının oluşmasında; yukarıda belirtilen sebeplerle birlikte kentin içinde ‘yaşayanlara karşı duyumsanan yabancılığının’ da etkisi vardır (Kaygusuz, 2010: 10). Bu algının bir benzeri “tante rosa aforoz ediliyor” öyküsünde mevcuttur. Tante Rosa’nın gittiği kent; ‘fabrikalarıyla, gürültüsüyle ve kibar olmayan insanlarıyla’ olumsuz bir şekilde tasvir edilmiştir. (Soysal, 2011: 36). Köyü terk ederek yeni bir maceraya atılan Tante Rosa’nın gittiği kent ile daha önce yaşadığı yer karşılaştırılır. Köy, doğal ve sadeliği ile insanlar arasında paylaşımın olduğu bir yer olarak övülürken; kent ise bunun zıddı özellikler taşıdığı için eleştirilmiştir.

“Cellât Fuchs, kent halkına nasıl karıştı?” öyküsünde ise kent, var olan düzenin sürdürüldüğü ve farklılıkların kabul edilmediği bir yerdir. Cellât Fuchs’un evi ile kent arasındaki ayırma dikkat çekilerek, kent ve kentteki yaşam ile Cellât Fuchs’un evi ve yaşamının birbirinden ne kadar farklı olduğu “Kentin bittiği yerdin bu ev. Kentin olabilecek en irak noktası. 1400 yılından bu yana kent cellâtlığını babadan oğula devreden Fuchs Ailesi. Onlar kentin içinde oturmazlardı. Yasaktı bu. Kentin insanları arasına karışmaları da.” (Soysal, 2009: 24) cümleleriyle belirtilir. Öykü boyunca kente girmesini engelleyen sınırları kaldırmaya çalışan Cellât Fuchs, kentin içine dâhil olmayı başaramaz. Buna, kent ile arasına sınır koyanların sebep olduğunu düşünerek; bir gece vakti, ‘elinde atalarından kalma kılıçla, kentlilere’ saldırarak intikamını alır (Soysal, 2009: 28). Bu temanın bir benzeri “Deli tank ve çocuk” adlı öyküde mevcuttur. Bir yılbaşı günü kente gelen çocuk, sokakları gezer ve dükkânları mutlu bir şekilde seyreder. Bu yaşamın büyümesine kapılan çocuk, bir bahçede oyuncaklarla oynayan çocukların oyuncaklarına elini uzattığında aralarına; ‘onu kovalayan çocuklar, anneler, babalar, trafik memurları, memurlar, evler, apartmanlar, polisler, yargıçlar, bankalar’ girer (Soysal, 2009: 37). Çareyi kenti ‘terk etmekte’ bulan çocuğun kızgınlığı zamanla öfkeye dönüşür (Soysal, 2009: 38). Bozkırda bulduğu tanklarla kentin üzerine yürüyen çocuk, ‘kenti ve içindekileriyle yerle bir eder’ (Soysal, 2009: 38-39). İki öyküde de kent yaşamına dâhil olmak isteyen öykü kişilerin, buna engel olan kentten ve orada yaşayan insanlardan intikam almasıyla kentin kişiler üzerindeki olumsuz etkisine dikkat çekilmiştir. Bu iki anlatıda da kent bu şekilde olumsuzlanırken, doğa pozitifittir. Örneğin, “Deli Tank ve Çocuk” öyküsünde kent, çocuğunun öfkesinin hedefi olurken, doğa; “bozulmamışlığın simgesi, yapayı paslandırıp çürütmeye, kapatmaya çalışan, çocuğa kucak açan bir mekân olarak” (Bulut, 2015: 237) tasvir edilir. “Eskici” öyküsünde ise kent, monoton hayatıyla, insanları kendisine bağlayan eş-

yalarla anlatılmıştır. Eşyaya sahip olma ve tüketim hazzıyla tasvir edilen kent; kahramanın gözünde, ‘havasız odadaki uykusunda silkinmeyen’ bir yerdir (Soysal, 2009: 74). Öykü kahramanı, bunlardan kurtulmak için evindeki tüm eşyaları eskiciye satar. Bu tavrı, kent hayatına ve düzenine bir başkaldırıdır. Eşyaları satmakla kentin monotonluğundan uzaklaşarak özgürlüğüne kavuşmak isteyen kahraman, diğer insanların da kurtulması gerektiğini düşünür.

Yapısıyla, sunduğu yaşam ve ürettikleriyle bireyin özgürlüğünü sınırlandıran kent, oluşturduğu bu düzenin haricinde bireye başka bir tercih şansı bırakmamaktadır. Diğer bir ifadeyle bireye ya buna dâhil olma ya da bunun dışında kalma seçeneği sunulur. Handikap olan bu durum, bireyi iradi olmaktan uzaklaştırarak, kapanık, iç dünyasına yönelmiş bir kişiliğe bürünmesine neden olmaktadır.

4. Sıkıntı

Sevgi Soysal’ın öykülerinde görülen diğer bir izlek sıkıntıdır. Bu temanın ön plana çıkmasının öncelikli nedeni kişilerin iç dünyasındaki huzursuzluktur. Bunun haricinde toplum ve çevre de sıkıntıyı tetikleyen diğer öğelerdir.

Bireyin huzursuzluğunu merkeze alan öykülerden biri “On bir ayın birisinde gidelim güzel gidelim”dir. Kadın karakterin huzursuzluğunun etrafında gelişen öyküde, bu durumun nedeni üzerinde durulmaktadır. Buna dair ifade edilen “O çok ormanlı ülkede kadının birinin canı sıkılıyordu” (Soysal, 2010: 23) cümlesinde bu sıkıntının görünür bir sebebi bulunmamaktadır. Fakat ‘kadın’ ifadesine yapılan vurguyla bunun kişinin taşıdığı kadın kimliğinden kaynaklandığı kanaati hâsıl olmaktadır. Daha doğrusu cümlenin özne üzerine kurulumu, karakterin kadın ve ‘evli’ oluşu, sıkıntılı olmasına sebep temel faktörlerdir (Doğan, 2003: 69). Bu sıkılmışlık halinden kurtulmaya dönük gerçekleştirilmek istenilen eylemlerin karakterin taşıdığı kimliklerden sıyrılmakla ilintili oluşu, öne sürüleni doğrular. Nitekim kadının “yine sıkıldığı” bir anda; “kocalarını, nenlerini, bilmem-nelerini” (Soysal, 2010: 23) bırakarak yürümelere çıkması bu bağlamda destekleyici bir söylemdir. Bu eylemler neticesinde anlık da olsa sıkıntılarını unutan ve bundan dolayı sevinen kahraman, bir süre sonra “Kocalarına, nenlerime, bilmemnelerime dönmeliyim” (Soysal, 2010: 24) sözüyle kendisini sarmalayan koşullara gönderme yapar. Kısacası ilk ifadeye öngörülen çözüm, ikincisinde yaşanan koşulların devreye girmesiyle sonuçsuz kalır. Aslında bu döngüsellik ve arada kalmışlık modern insanın birey olma istenciyle alakalıdır. Çünkü modern insanın birey olmaya doğru attığı adımlara; sahip olduklarından ayrılmama, yarının ne olacağına doğurduğu kaygı, belirsizlik ve korku eşlik eder. Bu çelişkili ve ikilem belirten

durum modern bireyi tasvir eder. O, güçlü olduğu kadar zayıf yönlerine de sahiptir. Toparlamak gerekirse modern bireyin kendisinden kaynaklanan sıkıntı; özellikle *Tutkulu Perçem*'de “insanın kendi iç derinliğine, iç sıkıntısına ve bu sıkıntıyı kırma isteğine yaptığı yolculuk” (Öztürk, 2015: 57) etrafında gelişir.

“Diyerekten bizi bir yarın kıyısına bıraktılar/Baktık/Biziz aşağılarda” öyküsünde ise sıkıntının sebebi kahramanın hayat ve dış dünya karşısındaki edilgenliğidir. “Eski bir seyirciydim ben.” (Soysal, 2010: 35). şeklinde dillendirilen bu edilgenlikte, kişinin hayatı yönlendirme anlamında bir etkisi bulunmamaktadır Böylelikle kendisini yaşam ve dış dünyayla ilişkilendirmeyen karakter, iç dünyasına yoğunlaşarak içindeki sıkıntıyı “Lacivert pardösüsü, kurbağa gözleriyle ona, bu yıllanmış sıkıntıya rastladığımda sokaklarda dolaşıyordum.” (Soysal, 2010: 35) sözleriyle somutlaştırır. Sıkıntının ‘lacivert pardösü, kurbağa gözler ve yıllanmış’ şeklinde cisimleştirmenin nedeni ‘kendi iç eylemine zıt düşen kaldırımların ve caddelerin keşmekeşliğidir’ (Kaygusuz, 2010: 9). Dışarı kaynaklı bu sıkıntıyla olan birliktelik, bir süre sonra ondan kurtulma düşüncesine dönüşür. “Sıkılıyorum, anlarsın. Bir yere gidip içelim.” (...) “Sevmez misin rakı?” (Soysal, 2010: 35-36) içki içme hakkında gelişen bu diyalogla yukarıda söz edildiği gibi öncelikli amaç sıkıntıdan kurtulmaktır. Öykünün sonlarına doğru diyalog; “Bardaklarımıza içki koyduk. Susmadık da.” (Soysal, 2010: 38) ifadeleriyle eyleme dönüşür. Sonunda sıkıntıdan kurtulan kahraman, onu ‘çirkin bir erkek soluğuna’ benzetir (Soysal, 2010: 39). Bu benzetmeyle sıkıntının varlık üzerinde hegemonik bir güce kavuştuğu belirtilir.

“Sen ey saçma barışlar getiren yağmur/Ne verebilir?” öyküsünde ise insanların sürdürdüğü yaşamı doğru bulmayan ve onlara verdiği karşılığını alamayan kahramanın iç dünyasındaki sıkıntının anlatımı; “Siz onu bile vermediniz bana vermediniz. Sıkıldım işte. Sıkılmamı bildim. Yeşile boyalı bahar resimleri sevmeleriniz bana.” (Soysal, 2010: 46) cümleleriyle okura aktarılır. Kahramanların bu sıkıntılı durumları, bazen evlerine doldurdukları eşyalardan kaynaklanır. Nitekim “Eskici” öyküsünün kişisi, evindeki eşyalarının sebep olduğu sıkıntıdan kurtuluşunu onları satmakta bulur. Çünkü bu eşyalar, zaman içerisinde onun hayatına belirli kurallar koyan, özgürlüğünü kısıtlayan nesnelere dönüşmüşlerdir. Kahramanın bu sıkıntılı durumu; “Çok zaman alıyordu bütün bunlar, düzlüğe, genişliğe varan bu yol dolambaçlıydı çok. Bunca sıkıntının ardından sadece birkaç pabuç, tencere, tava, gazete, şişeden kurtulmuş olmak umut kırıcıydı.” (Soysal, 2009: 66) cümleleriyle dile getirilir. Eşyaları satarak sıkıntıdan kurtulan kahraman için onlar eşyadan öte ‘yük ve fazlalıklardır.’ Bu nedenle öykü kişisine göre eşyaları alan eskici sadece onları değil, on-

larla birlikte; “Yükleri, fazlalıkları, birikmiş can sıkıntılarını” (Soysal, 2009: 67) almıştır.

Soysal’ın öykülerinde yukarıda ifade edildiği gibi genel olarak sıkıntı; yaşama intibak edememekten ve insanlara alışmamaktan kaynaklanır. Bazı öykülerde ise sıkıntı, günlük yaşamda görülen ve her insanın karşılaşılabileceği bir durum olarak ele alınmıştır. “Nasıl öğreteceğim köpeğe Aport’u?” öyküsünde kişi, bir şey yapamamanın sıkıntısını yaşamaktadır. Onda, diğer kahramanlarda olduğu gibi sıkıntı; iç dünyada meydana gelen değişimlerin bir sonucu değildir. Daha doğrusu ondaki sıkıntı derinlemesine çözümler gerektirmez. Sıkıntı, ‘bir şeyler yapmakla’ geçebilecek bir durum olarak görülür (Soysal, 2009: 32). “Bir görüş günü” öyküsündeki kahramanlardan Güler’in yaşadığı sıkıntı buna benzer. O, ziyaretine gelecek babasından ‘para istemek zorunda kalışının sıkıntısını’ yaşar (Soysal, 2009: 98). Bu iki öyküde kahramanların sıkıntıları, karşılaştıkları somut olayların bir sonucudur.

Soysal, öykülerinde hem kişilerin sıkıntılı oldukları durumları hem buna sebep olan faktörleri irdelemiştir. Yazar, bu temayı ya kişilerin iç dünyasını anlatarak ya da onların davranışların göstererek vermeye çalışır.

5. Şiddet ve Savaş Sarmalındaki Birey

Öykülerinde şiddet ve savaş temasını da işleyen Soysal, iki kavramın bireydeki yansımalarını ele alır. Şiddetin görüldüğü anlatılardan biri “Düşmanlığı olan bu sevinçte” öyküsüdür. Burada babanın şiddetine maruz kalan anne ve kız anlatılır. Şiddetin aile fertleri üzerindeki etkisi, kız çocuğun gözüyle dile getirilir. Şiddetin görüldüğü sahne; baba, anne ve çocuğun bulunduğu sofradır. Babanın sofradaki ciddi, konuşmayan, sorgulayan tavırlarının sebep olduğu gerilim dikkat çeker. Babanın gücünün, kabalığının ve sevgisizliğinin dışarı yansımalarının bir sonucu olan bu gerilim, çocuk için işkenceye dönüşür. Özellikle babaya benzemek düşüncesi; çocukta korkuya, tedirginliğe ve psikolojik baskıya neden olur. Bunlar, çocuğun iç dünyasında “...ezilirim, o ağırlık üstümde, boğazımda o düğüm yine.” (Soysal, 2010: 28) gibi şiddet içerikli kelimelerin türetilmesine yol açar.

“Cellât Fuchs kent halkına nasıl karıştı?” öyküsünde şiddet ise Cellât Fuchs ile kent sakinleri arasında görülür. Yüzyıllardır cellâtlık yapan Fuchs ailesinin kente gelme ve başka bir işte çalışma isteği kent sakinleri tarafından kabul görmez. Bu dışlayıcı tutumun aile bireyleri üzerinde oluşturduğu psikolojik baskı; Cellât Fuchs’un öfkelenmesine, sonrasında ise intikam almasına neden olur. Fuchs’un ailesini kente kabul etmeyenlerden aldığı intikam, “...metreslerinin, çocuklarının kafasını kesti durdu, kesti durdu. (...) Ay göründü. Kıpkızıl akıyordu.” (Soysal, 2009: 28) bi-

çiminde şiddeti örnekleyen ifadelerle anlatılmıştır. Şiddet belirten sözlerle birlikte ‘ay, kıpkızıl’ ifadeleri kullanılarak, şiddetin vardığı boyuta vurgu yapılmıştır. Bu anlatımın bir benzeri “Deli tank ve çocuk”ta bulunur. Celâlât Fuchs gibi kentten kovulan çocuk, bozkırda bulunduğu tanklarla kentin üzerine yürüyerek, ‘apartmanların hiçbirisini atlamadan hepsini bir bir ezerek’ kentten intikamını alır (Soysal, 2009: 38).

Kahramanları bu şiddet sarmalına sokan şey; toplumdan dışlanmanın onlarda meydana getirdiği ‘kızgınlığın sonucu olan bilinçsizliktir’ (Furrer, 2003: 114). İki öyküde mevcut şiddet içeren eylem ve söylemlerin bir benzeri “Hanife” isimli anlatıda geçmektedir. Hanife’nin öldürülmesinde ‘silah, kan, kızıl, patlama’ gibi şiddet içeren ibarelere yer verilerek sahne ve anlatımın etkisi artırılmış; böylece insan ruhunun şiddet, kötülük ve kabalıkla iç içeliği bütün çıplaklığıyla ortaya konulmuştur (Soysal, 2009: 53). Benzer bir anlatımın vuku bulunduğu başka bir yer hapishanedir. Tutuklular arasındaki kavgada, yukarıda belirtildiği gibi bir dille karşılaşılır. Güllü İle Kotan Ana arasındaki kavgayı tasvir eden “Güllü’nün sarkık memeleri, Kota’nın yüzü tırmık içindeydi.” (Soysal, 2009: 77) sözleri şiddetin fiziksel boyutunu dile getirir. Şiddetle ilgili kimi anlatımlarda ise şiddetin kanıksanmış bir şekilde bireyin davranışlarına yansıdığı görülür. Güllü’nün Kotan Ana’ya dönük söylediği “Sen dostun ile, kocanın hayalarını ezip geberttikten sonra yatmadın mı?” (Soysal, 2009: 77) sözü bu anlamda örnek teşkil eder. Kanıksanmanın dışında şiddet kimi zaman mülkiyetle ilintilendirilmiştir. Özellikle insanın mülkiyete sahip olma dürtüsünün devreye girmesiyle şiddet en ilkel biçimiyle tezahür eder. Tutuklulardan Habibe’nin elmalık için ‘görümcesini boğması’ buna dair bir ifadedir (Soysal, 2009: 113). “Nasıl öğreteceğim köpeğe Aport’u?” öyküsündeki kahraman ise şiddete olan eğilimi ile ön plana çıkar. O, çocuklarına, komşusuna, karısına şiddet uygulayan; bunu yaparken de zevk alan bir ruh profilini çizer (Soysal, 2009: 29-34).

Soysal’ın öykülerinde yer alan diğer bir tema savaştır. Savaşın insanlar ve kentler üzerindeki etkisi irdelenir. “Düşmanlığı olan bu sevinçte” öyküsünde babadan kaynaklı sofrada oluşan gerilime radyodan savaşı çağrıştıran ‘uçak, Hitler, bomba, patlama, karartma’ gibi kelimelerin eşlik etmesiyle evde boğucu ve karamsar bir atmosfer hâkim olur (Soysal, 2010: 28). Savaşın yıkıcılığının ve onun bireyin belleğinden neye karşılık geldiğini belirten diğer bir anlatı, “tante rosa rahibeler okulunda” adlı öyküdür. Burada savaş, ‘babaların ve ağabeylerin’ sırasıyla eksilmesi demektir (Soysal, 2011: 27). Baba ve ağabey gibi ailenin iki koruyucu üyesinden söz edilmekle hem savaş yakın perspektife alınmış hem onun insan hayatı üzerindeki trajik etkisi vurgulanmıştır. “tante rosa’nın hayvanları” öyküsünde ise savaşın kent üzerindeki etkisinden söz edilmiştir. Savaş, ‘yıkılan

evler, bombardımanlardan zarar görenlerle' birlikte anılır (Soysal, 2011: 29). Bunların dışında savaşın etkisi gündelik yaşamda da görülür. "tante rosa mezarlıkta üretici oluyor" öyküsünde kocası Sibiry'a'dan dönmeyen bir kadının ev onarımı ve dükkân işletimi için "yoldaş" ve "erkek yardımcı" (Soysal, 2011: 40) arayışına dair ilanı buna dair bir örnektir. Farklı kadınlara ait olan bu iki örnekte savaştan ötürü mağdur olmuş yaşamlara ışık tutulur.

Savaş, sadece cephede değil cephenin gerisinde de 'ailelerin bölünmesi, kocaların ölmesi ya da sakat kalmasıyla' büyük acı ve yıkımlara neden olmuştur (Soysal, 2015: 18). En önemlisi insanlar, savaştan dolayı hayatlarında oluşan boşlukları doldurmaya çalışırlar. Başka bir deyişle hayat arkadaşları olan eşlerinin savaştan geri dönmemesi kadınlarda derin bir boşluğa sebep olmuştur. Bu tek başına kalmışlık, onları çözüm bulmaya zorlar. Görünürde gündelik hayattan epizodlar olarak görülebilecek bu durum, aslında yıkım ve felaketlerle hayatı trajik bir hale gelen modern bireye odaklanır. Savaşın hayata nüfuzu salt yukarıdakilerle sınırlı değil bireyin ilintili olduğu tüm alanlarla alakalıdır. Gündelik yaşamın basit gereksinimleriyle ilgili "Bir paket cıgaraya, 100 kg. kahveyle az mı jön fotosu değiştirmişti savaşta." (Soysal, 2011: 39) cümlesi bu anlamda örnek teşkil etmektedir. Bu söylemi destekleyecek başka ifadeler de söz konusudur. Tante Rosa'nın sokakta gördüğü 'harp malulü' dilenciye dair söylediği "Hangimiz harp malulü değiliz ki." (Soysal, 2011: 45) sözü bu minvalde gelişir. Sözün özü Soysal, savaşın insan üzerindeki etkisini realist ve somut çizgilerle anlatmaya çalışmıştır. Savaş temasının ön plana çıktığı kitap Tante Rosa'dır. Kitapta bir öykü hariç, diğer öykülerde savaşın Tante Rosa üzerindeki olumsuz etkisi irdelenmiştir. "Hikâyelerde, olayların geçtiği zaman kesiti İkinci Dünya Savaşı yıllarıdır. Rosa, hayatı boyunca savaşın bütün olumsuzluklarını yaşar." (Yüce, 2008: 508) sözü ileri sürülenleri desteklemektedir. Netice itibarıyla savaştan etkilenen Rosa'nın hayatından hareketle II. Dünya Savaşı'nın toplum, kent ve insan üzerinde bıraktığı etkiler tüm yönleriyle sorgulanmakta; böylece savaşın sadece cephelerde değil hayatın her alanında izler bıraktığı üzerinde durulmaktadır.

Yukarıda savaşın olumsuz etkisi anlatılırken, bazı öykülerde bunun aksine gelişen bir söylem mevcuttur. Örneğin, "Düşmanlığı olan bu sevinçte" babasının hem psikolojik hem fiziksel baskısından kaynaklı gerilimden uzaklaşmak isteyen çocuk için savaş, bulunduğu ortamdan kaçıştır. Savaş çocuğun zihninde 'bekleyişin, bahçelerde gezmenin, sevinmenin' karşılığıdır (Soysal, 2010: 28-30). Çocuğu, savaşı olumlu ve oyun gibi görmeye itekleyen neden babasıdır. Görünürde bu öyküyle örtüşen fakat gücü odağa almasından ötürü farklı bir anlatımın olduğu anlatılardan biri "tante rosa at cambazı olamadı"dir. Çocukluğunu II. Dünya Savaşı

döneminde geçiren Tante Rosa için savaş; “Subay üniformalarının en parlak, subay aşklarının en dayanılmaz olduğu” (Soysal, 2011: 18) bir dönemdir. Savaşın arzulan bir yaşamı sembolize ettiğine dair olarak subay üniformaları ve aşkları gibi gösterişli ve etkili göstergeler kullanılır. Bu söylem, savaş dönemlerinde gücü ve bu gücün sağladıklarından faydalanmayı isteyen toplumun bir kesimini tasvir etmektedir. Özetle savaş, kız çocuğu için gerilimli ev ortamından uzaklaşmak; Rosa için ise subayların şaşaalı yaşamına kavuşmaktır.

Sonuç

Öykülerini 1962 ile 1976 yılları arasında kaleme alan Soysal, hayatla ilişkili olan birçok tema ele almıştır. Yazarın öykülerine bakıldığında söz konusu temaların dönemlere göre farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Yazarlığının ilk döneminde Soysal, yoğun olarak bunalım, yalnızlık, sıkıntı gibi bireysel temalar işlemiştir. Nitekim “Tutkulu perçem”, “Ne güzel suçluyuz biz hepimiz”, “Hani savaş/Nerde savaş/İşte savaş/Güzel savaş”, “Sen ey saçma barışlar getiren yağmur/Ne verebilir?”, “Üç portakalın aşkı”, “İkili” ve “Köstebekname” gibi ilk dönemin öykülerinde söz konusu temaların sıkça işlendiği görülür. Fakat bu tespit Soysal’ın yazarlığının ikinci döneminde bireysel temalar işlemediği anlamına gelmemelidir. Yazar, ikinci dönemine ait olan “tante rosa’nın papağanı”, “Bir görüş günü”, “tante rosa’nın düşü” ve “Bir ağaç gibi” öykülerinde de bu temaları ele almıştır. Yazar, bireysel temaları öykülerdeki Tante Rosa, Sevda, Köstebek ve ismi olmayan diğer kahramanların yaşadıklarından yola çıkarak somutlaştırır.

Soysal’ın eserlerindeki temalar, kişinin birey kimliğine düşümleridir. Diğer bir ifadeyle kişinin kimlik sahibi oluşu ve bunun kabulü etrafında gelişen temalar, bireyin modern dünyaya intibakı ve onun ürettiği sorunların üstesinden gelmeyi merkeze alır. Bundan dolayı yazar; bu sorunlara tek bir cepheden bakmaz. O, temayı zenginleştirecek, onun nedenlerini ortaya çıkaracak tüm yönlerini ele alır. Bireysel temalardan olan “bunalım”ın anlatımında bu yöntem görülür. Soysal, bunalımı yalnızca bir sonuç olarak anlatmamış, bunalımın sebeplerini ve bireyin iç dünyasındaki yansımalarını da ele almıştır. Ona göre buna birinci derecede sebep kişinin psikolojik yapısıdır. Bundan başka toplumun, dış dünyanın da bunalımın olmasında etkisi vardır. Söz konusu tema ve temanın bu şekilde anlatımı “Tutkulu perçem”, “Ne güzel suçluyuz biz hepimiz”, “Hani savaş/Nerde savaş/İşte savaş/Güzel savaş” ve “Sen ey saçma barışlar getiren yağmur/Ne verebilir?” öykülerinde görülmektedir. İşlenen bireysel temalardan biri de yalnızlıktır. Bu tema; “Kalabalıklarda”, “Ne güzel suçluyuz biz hepimiz”, “Üç portakalın aşkı” ve “Sen ey saçma barışlar getiren yağmur/Ne vere-

bilir?” öykülerinde irdelenmiştir. Öykülerde daha çok bireyin kendisinden yola çıkılarak bu tema üzerinde durulmuştur. Öykü kişilerinin anlatımı bu düşünceyi desteklemektedir. Öykülerdeki kahramanların davranışlarına bakıldığında yalnızlık, kişisel bir tercih olarak görülür. Genel olarak, bireyin mutlu olduğu, dinginliğe ulaştığı bir an olarak anlatılır yalnızlık. Fakat yazarın bazı öykülerinde yalnızlık, kurtulması gereken bir duygu olarak belirir. “tante rosa kır çiçeklerine geri dönüyor” ve “tante rosa’nın yolculuğu” öykülerindeki yalnızlık bu anlamda ele alınmıştır. Öykü kahramanları çiftlik sahibi ve Tante Rosa’nın söyledikleri bu yargıyı doğrulamaktadır.

Soysal’ın öykülerinde diğer bir tema da kent ve bireydir. Yazar, bu temayı; “Tutkulu perçem”, “Bir şeydi hiçliği hiç olup yitti”, “tante rosa aforoz ediliyor”, “Cellât Fuchs, kent halkına nasıl karıştı?”, “Deli tank ve çocuk” ve “Eskici” öykülerinde işler. Soysal, bu öykülerde kentin karmaşıklığını, ürettiği yaşama bireyler üzerindeki olumsuz etkisini irdeler. Öykülerde genel olarak kentin bu özelliklerine dikkat çekilir. Kentin bu olumsuzluğuna karşın kişiler, tepkilerini kenti terk ederek gösterirler. Öykü kişileri Tante Rosa, Cellât Fuchs ve “Deli tank ve çocuk” öyküsündeki çocuğun bu anlamda gösterdiği tepki bunu örneklemektedir. Onlar için kent, yapısı ve içinde yaşayanlarıyla baskı kuran, özgürlüklerini kısıtlayan bir yerdir. Soysal’ın öykülerinde sıkıntı da işlenen diğer bir temadır. Soysal; “On bir ayın birisinde gidelim güzel gidelim”, “Diyerekten bizi bir yarın kıyısına bıraktılar/Baktık/Biziz aşağılarda”, “Sen ey saçma barışlar getiren yağmur/Ne verebilir?”, “Eskici”, “İkili”, “Nasıl öğreteceğim köpeğe Aport’u?” ve “Bir görüş günü” öykülerinde bu temayı ele almıştır. Yazar, bu öykülerde hem sıkıntının kişilerin iç dünyalarındaki yansımalarını hem sebeplerini irdemiştir. Sıkıntının temel nedeni kişilerin huzursuz olmalarından kaynaklanmaktadır. Toplum, kent, çevre de bunun oluşmasını etkileyen diğer faktörler olarak görülür.

Öykülerde işlenen bir başka tema, şiddettir. Yazar birçok öyküsünde şiddetin farklı görünümünü okura göstermeye çalışır. Yazar, bu temaya dikkat çekmek için şiddetin mağdurları olan; Hanife’yi, hapishanedeki kadınları, diğer kahramanların ve “Düşmanlığı olan bu sevinçte”ki kız çocuğun yaşadığı şiddeti ön plana çıkarır. Bundan hareketle yazar, şiddetin bireysel boyutundan toplumsal boyutuna doğru bir seyir izler. Öncelikle şiddetin kişilerin iç dünyalarında ve davranışlarında nasıl görüldüğünü irdeler. Burada kişilerin içinde buldukları psikolojik durumdan yola çıkılarak onların maruz kaldıkları şiddetin boyutu gösterilmeye çalışılmıştır. Bazı öykülerde ise şiddet, onun mağduru olanların davranışlarında kendini gösterir. Bunlar; öldürme, yıkma, ezme, kesme gibi şiddeti gösteren fiillerdir. Nitekim Cellât Fuchs’un ve “Deli tank ve çocuk” öyküsündeki çocuğun eylemleri bunu doğrular niteliktedir. Soysal’ın öykülerinde savaş ise

kişiler ve toplum üzerindeki etkisiyle dikkat çeker. Savaşın öncelikle birey sonra onunla ilintili olarak toplumdaki yansımalarına değinilir. Böylece savaş sırasında kişi, aile ve toplumda meydana gelen değişimler ifade edilmiştir. Yazar, bu anlatımlarla cephe gerisinde yaşananların üzerinde yoğunlaşarak; savaşın sebep olduğu tahribatı vermeye çalışmıştır. Yazar savaşın birey ve toplum üzerindeki bu etkilerini; “Düşmanlığı olan bu sevinçte”, “tante rosa at cambazı olamadı”, “tante rosa rahibeler okulunda”, “tante rosa'nın hayvanları” ve “tante rosa mezarlıkta üretici oluyor” öykülerinde işlemeye çalışır.

Sevgi Soysal, üç öykü kitabında yukarıda belirtildiği gibi birçok temayı ele alır. Yazar, bu temaları farklı bakış açılarıyla okura sunarak, onların nedenlerini ve sonuçlarını da göstermeye çalışır. Ayrıca bu temaların işlenişi; yazarın yaşamış olduğu dönemde bireyde ve toplumda meydana gelen değişimleri de gösterir.

Kaynakça

- Akatlı, F. (2009). Sevgi Soysal'ın Öykücü Damarı: *Bariş Adlı Çocuk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Andaç, F. (2006). *1960 Sonrası Türk Edebiyatı Tarihi-4*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Belge, M. (2009). Şafak Üstüne. *Edebiyat Üstüne Yazılar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- _____. (2011). Sunuş. *Tante Rosa*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bulut, H. (2015). *Deli Tank ve Çocuk'un Ayak Sesleri: İsyankâr Neşe Sevgi Soysal Kitabı*. Şahin, S. ve Şahbenderoğlu, İ. (Haz.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Camus, A. (2000). *Başkaldıran İnsan*. Yücel, T. (Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Doğan, E. (2003). *Sevgi Soysal Yaşasaydı Âşık Olurdum*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Furrer, P. (2003). *Sevgi Soysal Bireysellikten Toplumsallığa*. İstanbul: Papyrus Yayınları.
- İleri, S. (1997). Sevgi Soysal Üzerine. *Türk Dili Dergisi*, 304, 6-12.
- Kaygusuz, S. (2010). Vuruş. *Tutkulu Perçem*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kazmaoğlu, M. (1997). Öznel Bir Yaşam Öyküsü. *Kitaplık*, 26, 44-47.
- Nietzsche, F. (2003). *Şen Bilim*. Özşar, L.(Çev.). Bursa: Asa Kitabevi.

- Özata D. J. (2007). *Yazınsal Kavrayışta Köklü Bir Değişim: Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bilkent Üniversitesi/Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özkırmı, A. (1977). Tutkulu Perçem'den Şafak'a Sevgi Soysal'ın Yazarlık Çizgisi. *Birikim Dergisi*, 23, 7-16.
- Öztürk, V. (2015). *Tutkulu Perçem'in Huzursuz Mikro Anlatıları*. Şahin, S. Şahbenderoğlu, İ. (Haz.). *İsyankar Neşe Sevgi Soysal Kitabı* (51-64). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sanat Sözlüğü*. Perspektif <https://www.dailymotion.com/video/x4v6nwx> (Erişim Tarihi 23-07-2018)
- Roney, P. (2013). Aşkınlık ve Yaşam: Nietzsche ve 'Tanrının Ölümü' Üzerine. Şimşon, E. (Çev.). *Kaygı*, 20, 305-322. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/149836> (Erişim Tarihi. 18.12.2018)
- Sarıkaya, B. (2016). Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Dil-Üslup ve Cümle Bilgisi Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5/1, 351-370.
- Simmel, G. (1996). *Metropol ve Zihinsel Yaşam*. Öcal Düzgören, B. (Çev.), *Cogito*, 8, 81-89.
- Somuncuoğlu, G. (2002). *Sevgi Soysal'ın Yapıtlarında Kadın Kimliği (Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Yürümek)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bilkent Üniversitesi/Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Soysal, F. (2015). Modernliğin Türkiye'de Makus Talihi, ya da Yaşamı ve Yazınıyla Sevgi Soysal. (Şahin, S. ve Şahbenderoğlu, İ.) (Haz.). *İsyankâr Neşe Sevgi Soysal Kitabı* (15-34). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Soysal, S. (2009). *Barış Adlı Çocuk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- _____. (2010). *Tutkulu Perçem*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- _____. (2011). *Tante Rosa*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Soysal, F. (2011). Tante Rosa'dan Sevgi Soysal'a Yolculuk. *Tante Rosa*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şahbenderoğlu, İ. (2013). "Adamlar, Kadınlar ve Duvarlar": 'Eril Kent'in Tepelerinde Tutkulu Perçem. Seval Şahin (Der.). *Ne Güzel Suçlu yuz Biz Hepimiz!* (37-60). İstanbul: İletişim Yayınları.

Yaraman, A. (2001). *Biyografya 1961-1971 Dönemi*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Yüce, S. (2008). Sevgi Soysal'ın Hikâyeciliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal Of International Social Research* 1/2, 501-511.

Yüce, S. (2007). *Sevgi Soysal'ın Hayatı ve Edebi Eserleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.